Οι δομές και οι αρχές λειτουργίας της Bundesbank με έμφαση στη σταθερότητα των τιμών που αποδείχθηκαν αποτελεσματικές για τη Γερμανία στην προ ΟΝΕ εποχή, ήταν ακατάλληλες για να εφαρμοστούν από την ΕΚΤ στην ΟΝΕ

Η γερμανική «κληρονομιά» της ΕΚΤ πίσω από τη δυσλειτουργία της ζώνης του ευρώ

Του Jörg Bibow*

ΤΟ άρθρο αναλύει το ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) στη λειτουργία (ή μάλλον στη δυσλειτουργία) της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) στην Ευρώπη, με επίκεντρο τη γερμανική πνευματική και ιστορική παράδοση που βρίσκεται πίσω από το καθεστώς της πολιτικής του ευρώ και του κδεμόνα του, που είναι η κεντρική τράπεζα. Όπως θα δούμε παρακάτω, η ΕΚΤ έχει οικοδομηθεί με βάση το πρότυπο της Bundesbank, το οποίο λειτούργησε αποτελεσματικά για τη Γερμανία στην προ ΟΝΕ εποχή, αλλά είναι ακατάλληλο για την ευρωζώνη. Στο πλαίσιο αυτό, ο μοναδικός στόχος της ΕΚΤ, όπως και της Bundesbank, είναι η σταθερότητα των τιμών. Επιπλέον, και οι δυο κεντρικές τράπεζες χαρακτηρίζονται από μια αντιαναπτυξιακή προκατάληψη εξαιτίας του φόβου που τις διατρέχει για την πιθανότητα της δημοσιονομικής κυριαρχίας.

* Ο Jörg Bibow ολοκλήρωσε το διδακτορικό του στα οικονομικά από το Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ και είναι καθηγητής Οικονομικών στο Skidmore College της Νέας Υόρκης και ερευνητής στο Levy Economics Institute. Το παρόν άρθρο αποτελεί περίληψη μιας επιστημονικής εργασίας υπό εξέλιξη που δημοσιεύτηκε πρόσφατα από το Levy Institute με τον τίτλο «At the Crossroads: The Euro and Its Central Bank Guardian (and Savior?)» Δείτε http://www.levyinstitute.org/publications/?docid=1636

Ordo-liberalism - γερμανικός εξαιρετισμός και Ordnungspolitik

Η μυθολογία για το ρόλο της Bundesbank

Ρόλος της ήταν να επιβάλει δημοσιονομική και μισθολογική πειθαρχία που θα οδηγούσε στη σταθερότητα των τιμών, αλλά αυτό είναι αδύνατον να λειτουργήσει για όλους στην ΟΝΕ

ΣΤΗ μεταπολεμική γερμανική σκέψη για την πολιτική, η ιδέα που κυριαρχεί είναι ότι **η κεντρική τράπεζα πρέπει να είναι «ανεξάρτητη» και πως η σταθερότητα των τιμών είναι η «πρωταρχική» επιδίωξη μιας κεντρικής τράπεζας προκειμένου να προστατευθεί το νόμισμα**. Η επικράτηση αυτής της αντίληψης οφείλεται στη μυθολογία που έχει αναπτύξει και προωθήσει η ίδια η Bundesbank, με αποτέλεσμα να έχει αιχμαλωτίσει το γερμανικό σύστημα πεποιθήσεων αναφορικά με το χρήμα και τη νομισματική πολιτική.

Νεοφιλελευθερισμός

Ένας μύθος αφορά τον "**ordo-liberalism**" («νεοφιλελευθερισμό»), καθώς αυτός θεωρείται ως το υποτιθέμενο θεωρητικό θεμέλιο του γερμανικού συστήματος πεποιθήσεων για το χρήμα και τη νομισματική πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, ο Γερμανός οικονομολόγος **Walter Eucken** έχει μεταταπεί από διάφορους εκπροσώπους της Bundesbank σε πηγή έμπνευσης στην ιδέα της σταθερότητας των τιμών. Ωστόσο, η αλήθεια είναι αρκετά διαφορετική. Για παράδειγμα, **ο Eucken απέρριπτε την ιδέα ότι η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας θα πρέπει να περιλαμβάνει το δικαίωμά της να αντιτάσσεται στην κυβερνητική πολιτική** καθώς αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με την ιδέα του για την «αρχή της ενότητας της οικονομικής πολιτικής». Αλλά αυτό δεν έχει σημασία.

Ο Walter Eucken απέρριπτε την ιδέα ότι η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας θα πρέπει να περιλαμβάνει το δικαίωμά της να αντιτάσσεται στην κυβερνητική πολιτική

Το θέμα είναι ότι πρέπει να υπάρχει μια καλά εδραιωμένη θεωρία στη γερμανική οικονομική σκέψη που να δικαιολογεί τόσο την ανεξαρτησία της Bundesbank όσο και την ενασχόλησή της με τη σταθερότητα των τιμών. Είναι συνεπώς καλό να έχουμε την επιστήμη με το μέρος μας.

Ο «γερμανικός εξαιρετισμός»

Ένας δεύτερος μύθος για την Bundesbank έχει να κάνει με τον «γερμανικό εξαιρετισμό» όσον αφορά τη φοβία σχετικά με τον πληθωρισμό. Διάφοροι αναλυτές έχουν παρατηρήσει ότι η Bundesbank διεξήγαγε «ενορχηστρωμένες προσπάθειες για να επαναφέρει μνήμες του υπερπληθωρισμού της δεκαετίας του 1920 στη μεταπολεμική πολιτική μυθολογία της Γερμανίας». Στην πραγματικότητα, η Bundesbank προχώρησε ακόμη περισσότερο στην αποτελεσματική ανακατασκευή της γερμανικής νομισματικής ιστορίας καθώς **προώθησε δύο σενάρια υπερπληθωρισμού μέσα σε μια γενιά**. Ενώ η Μεγάλη Ύφεση σχεδόν διαγράφτηκε από τη συλλογική μνήμη, ο Συνολικός Πόλεμος της ναζιστικής Γερμανίας μετατράπηκε σε ένα νομισματικό φαινόμενο που αφάνισε κυρίως τους Γερμανούς αποταμιευτές.

Ως εκ τούτου, ο ανεξάρτητος θεσμός της κεντρικής τράπεζας που θα προστατεύει τους Γερμανούς αποταμιευτές αξίζει τη δοξολογία των Γερμανών πολιτών και τη λατρεία τους. Όλο αυτό δεν είναι τίποτα παραπάνω από ένα επαίσχυντο **ιστορικό μυθιστόρημα**, αλλά λειτούργησε αρκετά καλά για την Bundesbank.

Σταθεροποίηση τιμών

Ο «νομισματικός εθνικός» της Γερμανίας, «σταθερότητα των τιμών πάνω απ' όλα», αναφέρεται με πιο ήπιο τρόπο ως νομισματική πολιτική προσανατολισμένη προς τη σταθερότητα. Η έκφραση «προσανατολισμένη προς τη σταθερότητα» δεν είναι τίποτε άλλο από την προσέγγιση της Bundesbank στη νομισματική πολιτική με μοναδικό σκοπό τη σταθερότητα των τιμών. Η προσέγγιση της Bundesbank στην πολιτική των επιτοκίων μπορεί να παρομοιαστεί με έναν οδηγό ο οποίος είναι πάντα έτοιμος να πατήσει φρένο, αλλά ποτέ πρόθυμος να πατήσει γκάζι. **Η γερμανική νομισματική πολιτική δεν είναι μια πολιτική σταθεροποίησης** (που συνδέεται με το «κούρδισμα» και τον «παρεμβατισμό»), αλλά μια «πολιτική σταθερότητας» (που συνδέεται με το «ordo» ή την «Ordnungspolitik»). Από τη σύλληψή της, μια πολιτική σταθερότητας έχει να κάνει αποκλειστικά με την πρόληψη του πληθωρισμού, όχι με μια προσπάθεια για την άμεση τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Υπάρχει έναν τρίτος σημαντικός μύθος για την Bundesbank: **ο μύθος ότι η σταθερότητα των τιμών οδηγεί στην ανάπτυξη**. Στην πραγματικότητα, αυτό που συνέβη στη Γερμανία είναι ότι η διατήρηση του πληθωρισμού σε χαμηλότερο επίπεδο από το επίπεδο πληθωρισμού που επικρατούσε στις οικονομίες των εμπορικών της εταίρων στην προ ΟΝΕ εποχή, προκάλεσε αύξηση στους ρυθμούς ανάπτυξης της γερμανικής οικονομίας μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και των εξαγωγών. Τρέφοντας απέχθεια στην ιδέα της άμεσης τόνωσης της ανάπτυξης και της απασχόλησης, η νομισματική πολιτική προσανατολισμένη προς τη σταθερότητα στο πρότυπο της Bundesbank άφησε το δύσκολο μέρος της δουλειάς στους άλλους και επικεντρώθηκε στις εξαγωγές για ώθηση της γερμανικής οικονομίας.

Έτσι, η Bundesbank διευρύνει τη φήμη της ως θεσμός που μάχεται κατά του πληθωρισμού, ενώ η οικονομία της Γερμανίας βιώνει ανάπτυξη χάρη στη σταθερότητα των τιμών κάτω από τις προ ΟΝΕ συνθήκες. Με λίγα λόγια, **το κρίσιμο μέρος της** Bundesbank στη **γερμανική κουλτούρα σταθερότητας ήταν να επιβάλει την πειθαρχία που θα οδηγούσε στη σταθερότητα των τιμών – δημοσιονομική και μισθολογική πειθαρχία. Αλλά αυτό το μοντέλο είναι αδύνατον να λειτουργήσει για όλους στη σημερινή ΟΝΕ**. Ωστόσο, η δημιουργία μιας νομισματικής πολιτικής που θα ταιριάζει για όλα τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης ήταν εξαρχής ο στόχος.

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ένωση της Ευρώπης σχεδιάστηκε πρόχειρα και είναι εξ αρχής δυσλειτουργική. Δεν είναι οι δυσκαμψίες της αγοράς και η δημοσιονομική ασωτία που μετέφεραν την κρίση στην πόρτα της Ευρώπης, αλλά η **έλλειψη διαχείρισης της εσωτερικής ζήτησης και η αποτυχία να αποτραπεί η συσσώρευση των αποκλίσεων και των ανισορροπιών εντός της ζώνης του ευρώ**. Στην παρούσα φάση, η μεταρρύθμιση του καθεστώτος προς αυτούς τους σκοπούς περιπλέκεται από τη σοβαρή ανισορροπία στις θέσεις της ανταγωνιστικότητας που έχει διαμορφωθεί και από την κληρονομιά του χρέους. Ο **αναπροσανατολισμός της ΕΚΤ προς την ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών** θα πρέπει να αποτελεί μέρος της οποιασδήποτε λύσης. Ο επαναπροσδιορισμός της δημοσιονομικής πολιτικής για την ανάπτυξη και τις επενδύσεις σε όλο το μήκος της ευρωζώνης αποτελεί επίσης άλλο ένα μέρος της οποιασδήποτε λύσης μπορεί να προταθεί για την υπέρβαση της σημερινής κρίσης.

Αναγκαίος ο αναπροσανατολισμός προς την ανάπτυξη, τις επενδύσεις και τη σταθερότητα των τιμών

Για ιδεολογικούς λόγους που έχουν να κάνουν με τους μύθους της Bundesbank, **η Γερμανία μπλοκάρει οποιαδήποτε λογική πρωτοβουλία για τη διαχείριση της εγχώριας ζήτησης**. Η οικονομική δομή της Ευρώπης έχει τοποθετήσει την ΕΚΤ σε μια θέση όπου ο μοναδικός της σκοπός είναι η σταθερότητα των τιμών, ενώ το «ενιοχυμένο» Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και το νέο «δημοσιονομικό σύμφωνο» συνδέουν τη δημοσιονομική πολιτική σε ένα συνταγματικά αγκυροβολημένο κανόνα για ισοσκελισμένο προϋπολογισμό. Επιπλέον, μια νέα «διαδικασία μακροοικονομικής ανισορροπίας» σχεδιάστηκε για να τιμωρήσει ασύμμετρα τις ελλειμματικές χώρες για τα ηθικά παραπτώματά τους.

Ουσιαστικά, η αδυναμία να γίνει κατανοητό γιατί το γερμανικό μοντέλο λειτούργησε για τη Γερμανία στο παρελθόν και γιατί δεν μπορεί να λειτουργήσει για τη σημερινή Ευρώπη μετατρέπει την περιοχή σε ένα τεράστιο μερκαντιλιστικό μπλοκ και σε παγκόσμιο αποσταθεροποιητή.

Το γερμανικό πνεύμα –που συμπεριλαμβάνουν την κοινή γνώμη, την πολιτική ελίτ και τα μέσα ενημέρωσης– έχει πιαστεί σε μια διανοητική φάκα που δεν του επιτρέπει να δει κανένα ελάτωμα στο γερμανικό μοντέλο. Αυτό είναι το κατόρθωμα της μυθολογίας της Bundesbank και το αποτέλεσμα μιας πλύσης εγκεφάλου.

Για ιδεολογικούς λόγους η Γερμανία μπλοκάρει κάθε πρωτοβουλία διαχείρισης της εγχώριας ζήτησης

Η πανίσχυρη και ταυτόχρονα εξαιρετικά αδύναμη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η ζώνη του ευρώ είναι πάρα πολύ μεγάλη και πολύ κλειστή για να επιτευχθεί μια αναπτυξιακή στρατηγική βασισμένη ουσιαστικά στον μερκαντιλισμό

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ του καθεστώτος Μάαστριχτ υιοθέτησε πολλαπλές δικλίδες ασφαλείας προκειμένου να εξασφαλιστεί το ιδιόμορφο διαζύγιο και ο οραματισμένος στεγανός διαχωρισμός μεταξύ νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής με σκοπό την αποτροπή της δημοσιονομικής κυριαρχίας και την κατάχρηση της εκτύπωσης χρήματος. Απαγορεύτηκε τόσο στην ΕΚΤ όσο και στις εθνικές κεντρικές τράπεζες η νομισματοποίηση του δημόσιου χρέους μέσω της άμεσης αγοράς δημόσιων χρεών. Αποκλείστηκε, επίσης, η προνομιακή πρόσβαση σε πιστωτικά ιδρύματα και τέθηκαν επιπλέον περιορισμοί στη δημόσια χρηματοδότηση του χρέους. Με την επικράτηση της άποψης ότι τα δημοσιονομικά ελλείμματα άνω του 3% του ΑΕΠ θα θεωρούνται «υπερβολικά» και θα δικαιολογούν την επιβολή κυρώσεων, σύμφωνα με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ), το λεγόμενο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) απαιτεί από τα μέλη να έχουν ισοσκελισμένο ή πλεονασματικό προϋπολογισμό κατά τη διάρκεια του κύκλου. Η ρήτρα της «μη διάσωσης» συμπληρώνει το σύνολο των υποτιθέμενων δικλίδων ασφαλείας με τον υποτιθέμενο περιορισμό του ζητήματος της εθνικής φερεγγυότητας στο αντίστοιχο εθνικό επίπεδο από το οποίο θα μπορούσε να προκύψει.

Δεδομένης της μεγάλης δυσπιστίας που επικρατεί για τους (εκλεγμένους) πολιτικούς, το γεγονός ότι οι (μη εκλεγμένοι) κεντρικοί τραπεζίτες της Ευρώπης δεν έχουν να αντιμετωπίσουν κανένα μέτρο αποτελεσματικής πειθαρχίας (μια κατάσταση που έχω ονομάσει το «παράδοξο του Μάαστριχτ») εξυπηρετεί το ιδιόρρυθμο είδος της ανεξαρτησίας που απολαμβάνει η Bundesbank. Δεν υπάρχει κανένας αποτελεσματικός έλεγχος στην ανεξαρτησία της λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ. Η τράπεζα δημοσιεύει εκθέσεις, πραγματοποιεί τακτικές συνεντεύξεις Τύπου και ο πρόεδρός της εμπλέκεται σε ένα «νομισματικό διάλογο» με μια υποεπιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά καμία από αυτές τις κινήσεις δημοσιότητας δεν έχει πραγματικές συνέπειες για την τράπεζα. Φαίνεται επομένως δίκαιο να πούμε ότι **η ΕΚΤ είναι η πιο αδέσμευτη κεντρική τράπεζα στον κόσμο** (δηλαδή, ανεξάρτητη και δεν λογοδοτεί πουθενά).

> ***Καταλυτική στην κρίση η δικλίδα ασφαλείας του Μάαστριχτ για διαχωρισμό νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής με σκοπό την αποτροπή της δημοσιονομικής κυριαρχίας και την κατάχρηση της εκτύπωσης χρήματος***

Δύο παράγοντες καθιστούν την κατάσταση της ΕΚΤ ακόμη πιο ισχυρή και από αυτή της Bundesbank.

Πρώτον, ενώ η Bundesbank προστατεύεται μόνο από έναν απλό νόμο που απαιτεί απλή κοινοβουλευτική πλειοψηφία για αλλαγή, **το καθεστώς της ΕΚΤ έχει συνταγματική βαθμίδα** αφού μια οποιαδήποτε αλλαγή θα απαιτούσε αλλαγή της Συνθήκης (δηλαδή, ομόφωνη συμφωνία όλων των κρατών-μελών).

Και δεύτερον, λόγω της απουσίας μιας υπερεθνικής κυβέρνησης, το πεδίο συγκρούσεων για θέματα συναλλαγματικών ισοτιμιών είναι πιο περιορισμένο στην περίπτωση της ΕΚΤ – ένα θέμα που κατείχε εξέχουσα θέση στις συγκρούσεις μεταξύ της Bundesbank και της γερμανικής κυβέρνησης στην προ ΟΝΕ εποχή.

Πηγές αδυναμίας

Παρά ταύτα, υπάρχουν τρεις πιθανές πηγές αδυναμίας που μπορεί να μετατρέψουν την πιο αδέσμευτη κεντρική τράπεζα στον κόσμο σε έναν εξαιρετικά αδύναμο θεσμό. Η πρώτη πιθανή πηγή αδυναμίας αφορά το ρόλο της **δημόσιας στήριξης** που απολαμβάνει η Bundesbank στη Γερμανία στο απόγειο της νομισματικής της κυριαρχίας πάνω από την Ευρώπη. Είναι γεγονός ότι η αμφιβήτητη της ανεξαρτησίας της Bundesbank αποτελεί «εθνικό ταμπού». Ωστόσο, η «κοινωνική συναίνεση» για την υποστήριξη της Bundesbank δεν προήλθε ξαφνικά, αλλά χρειάστηκαν δεκαετίες προσπαθειών δημοσίων σχέσεων για τη δημιουργία και τη διατήρηση των μύθων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Ένα σημαντικό επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε από την Bundesbank (και αργότερα από την ΕΚΤ) οχετικά με τη λογοδοσία είναι ότι δεν απαιτείται λογοδοσία έναντι κανενός κυβερνητικού φορέα επειδή η τράπεζα είναι άμεσα υπόλογη στο ευρώ κοινό. Κατά καιρούς, η Bundesbank αναχτά ευκαιρίες για να ενορχηστρώσει δημόσιες συγκρούσεις με την κυβέρνηση, στο πλαίσιο της στρατηγικής των δημοσίων σχέσεών της να **εμφανίζεται στο κοινό ως ο θεματοφύλακας της σταθερότητας και η έδρα της αδιαμφισβήτητης σοφίας στη χώρα**. Κατά την άποψή μου, το δημόσιο κύρος της Bundesbank είναι μοναδικό και ο «γερμανικός εξαιρετισμός» σε αυτό το θέμα δεν είναι εύκολα εξαγώγιμος στην Ευρώπη. Δεν θα είναι καθόλου εύκολο για την ΕΚΤ να αποκτήσει το κύρος της Bundesbank επειδή στην περίπτωσή της δεν αρκεί να εμφανίζεται ως ένας σκληρός μαχητής κατά του πληθωρισμού.

Και εδώ είναι που προκύπτει η δεύτερη πιθανή πηγή αδυναμίας της ΕΚΤ. Αυτό που βοήθησε σε μεγάλο βαθμό την Bundesbank να καθιερώσει τη φήμη της ως ο σημαντικότερος μαχητής κατά του πληθωρισμού και να αποκτήσει μια επιρροή που ουδείς τολμά να την αμφισβητεί ήταν το γεγονός ότι **η σκληρή της στάση απέναντι στον πληθωρισμό δεν αντιπροσώπευε κάποιο γενικό εμπόδιο στην ανάπτυξη**, δεδομένου ότι η σταθερότητα των τιμών όντως προκάλεσε ανάπτυξη στη Γερμανία κάτω από τις συνθήκες που επικρατούσαν στην προ ΟΝΕ. Αυτό δεν ισχύει για τη **ζώνη του ευρώ, η οποία είναι πάρα πολύ μεγάλη και πολύ κλειστή για να επιτευχθεί μια αναπτυξιακή στρατηγική βασισμένη ουσιαστικά στον μερκαντιλισμό**.

Ανταγωνιστικότητα

Στη γερμανική πολιτική σκέψη επικρατεί μεγάλη σύγχυση οχετικά με το θέμα της εθνικής ανταγωνιστικότητας, η οποία οχετίζεται με τη μυθολογία της Bundesbank. Στο γερμανικό μυαλό, τα κέρδη από την ανταγωνιστικότητα και τα εμπορικά πλεονάσματα είναι σημάδι ηθικής αρετής. Μη αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι η ανταγωνιστικότητα είναι πάντα σχετική και ότι τα εμπορικά πλεονάσματα προϋποθέτουν εμπορικά ελλείμματα για την ίδια την ύπαρξή τους, τα εμπορικά ελλείμματα θεωρούνται ως σημάδι ηθικής αποτυχίας. Η Γερμανία δεν έχει ακόμη καταλάβει ότι η επιτυχία του γερμανικού μερκαντιλιστικού μοντέλου στην προ ΟΝΕ εποχή εξαρτιόταν από το ότι οι άλλοι έπρεπε να συμπεριφέρονται διαφορετικά. Η μεγάλη αυταπάτη ήταν ότι η εξαγωγή του γερμανικού μοντέλου στην Ευρώπη θα μπορούσε να λειτουργήσει ακόμη καλύτερα για όλους.

Το πρόβλημα για την ΕΚΤ που απορρέει από αυτές τις συγχύσεις και αυταπάτες είναι ότι **η ΕΚΤ λειτουργεί μέσα σε ένα καθεστώς πολιτικής που είναι εντελώς δυσλειτουργικό για την Ευρώπη**. Μη έχοντας γνώση των πραγματικών αιτιών των προβλημάτων της, η ΕΚΤ είναι υποχρεωμένη να δίνει μια διαρκή και σκληρή μάχη για οποιοδήποτε άλλο σκοπό εκτός της σταθερότητας των τιμών, κάτι που θα υποχρεώσει την τράπεζα να αποστασιοποιηθεί από οτιδήποτε άλλο εκτός από τη σταθερότητα των τιμών. Ωστόσο, εάν η ΕΚΤ προσπαθήσει να μιμηθεί τη διαδρομή της Bundesbank, η αποτυχία της θα είναι δεδομένη – εκτός και αν το ευρωπαϊκό κοινό δεν ενδιαφέρεται για τίποτε άλλο εκτός από τη σταθερότητα των τιμών. Αλλά δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι θα έχουν μια μόνιμη ψευδαίσθηση γύρω από το χρήμα όπως έχουν οι Γερμανοί.

Δημοσιονομική πολιτική

Άλλη μια δυνητικά ακόμη πιο σοβαρή πηγή αδυναμίας προκύπτει από καταστάσεις που η λύση τους απαιτεί συνεργασία με έναν κυβερνητικό ομόλογο, που στην πράξη δεν υφίσταται. Το υποτιθέμενο πλεονέκτημα του πλήρους διαχωρισμού μεταξύ της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής μπορεί να αποδειχθεί μια μοιραία αδυναμία.

Αδυναμίες στο χειρισμό της κρίσης

Η αντιαναπτυξιακή προκατάληψη της Συνθήκης του Μάαστριχτ και της ΕΚΤ ήταν ορατή πολύ πριν από τη σημερινή κρίση.

Ας ξεκινήσουμε με το ΣΣΑ το οποίο απαιτεί ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς κατά τη διάρκεια του κύκλου. Στο πλαίσιο αυτό, η δημοσιονομική πολιτική, εκτός κι αν αντιισταθμίζεται από μια δυναμική τάση **ιδιωτικού δανεισμού** ή από **πλεονάσματα εξαγωγών**, πλήττεται από μια **αντιαναπτυξιακή προκατάληψη**. Στην καλύτερη περίπτωση, το ΣΣΑ επιτρέπει την ελεύθερη λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητών. Στην πράξη, ωστόσο, δεν το κάνει, και η δημοσιονομική πολιτική στην ευρωζώνη είναι ως αποτέλεσμα προκυκλική, το οποίο καθιστά ακόμη πιο δύσκολο την υπόθεση της ανάπτυξης. Αν τώρα προσθέσουμε στην όλη εικόνα και την ασυμμετρία της ΕΚΤ, και ως εκ τούτου την φόντο για τη συνεχιζόμενη κρίση χρέους του ευρώ. Σε εύθετο χρόνο, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, και η Ελλάδα ξανά έγιναν αποδέκτες «δανείων διάσωσης», που ελέγχονται από την «πρόκα» (την ΕΚΤ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ) και που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF). Στις 9 Ιουνίου 2012, ένα σχέδιο διάσωσης για το ισπανικό τραπεζικό σύστημα επίσης αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων.

Από το 2007 έως σήμερα, η στάση της ΕΚΤ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απλά ως σχιζοφρενική. **Οι χρηματοπιστωτικές πιέσεις οδηγούν την ΕΚΤ σε ποσοτική χαλάρωση τη μια στιγμή και σε σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής την άλλη εξαιτίας του φόβου για πληθωρισμό**. Η γραμμή της ΕΚΤ αλλάζει ριζικά με τον Νιτράγκι επικεφαλής, αλλά πρέπει να τονιστεί ότι η αγορά κρατικού χρέους δεν μπορεί από μόνη της να λύσει το πρόβλημα της κρίσης στην ευρωζώνη. Το πρόβλημα της κρίσης στην ευρωζώνη οφείλεται στο τραπεζικό σύστημα και στις ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Οι ανισορροπίες στις θέσεις ανταγωνιστικότητας θα συνεχίσουν να προκαλούν ροές χρέους όσον αυτές διατηρούνται ως έχουν.

Λάθη του παρελθόντος

Τα σοβαρά λάθη πολιτικής που αφορούν την ΕΚΤ εμφανίστηκαν πριν την υιοθέτηση του ευρώ ως ενιαίο νόμισμα. Ένα σημαντικό επεισόδιο λαμβάνει χώρα την περίοδο 1999-2000 και έχει να κάνει με τη βουτιά του ευρώ εκείνη την περίοδο. Σε αυτό το επεισόδιο, η συμμετοχή της ΕΚΤ περιορίζεται σε μια σύγκρουση με τις αγορές, που είχε ως αποτέλεσμα να σπρώξει τον πληθωρισμό αρκετά πάνω από το επιθυμητό 2%. Ένα δεύτερο επεισόδιο της δυσλειτουργίας της ΕΚΤ παρήγαγε το διόλου κολακευτικό φαινόμενο της «ώθησης του πληθωρισμού με βάση τους φόρους», που προέκυψε κατά τη διάρκεια της παρατεταμένης στασιμότητας την περίοδο 2001-2005. Η συμμετοχή της ΕΚΤ σε αυτό το επεισόδιο περιορίζεται στην αποτυχία της εσωτερίκευσης της δημοσιονομικής πολιτικής, βλάπτοντας ξανά την ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών. Ένα τρίτο επεισόδιο έλαβε χώρα στα χρόνια της παρατεταμένης στασιμότητας και μας οδηγεί κατευθείαν στην εσωτερική κρίση του ευρώ που ξεκίνησε το 2008-2009. Ο ρόλος της ΕΚΤ σε αυτό το επεισόδιο ήταν να δώσει τις ευλογίες της στις αποκλίσεις, που ήταν αναπόφευκτο να υπονομεύσουν το ευρώ εν ευθέτω χρόνο.

Το αξιοσημείωτο εδώ δεν είναι μόνο ότι η ΕΚΤ **απέτυχε εντελώς να εντοπίσει τις φούσκες** στις αναπτυσσόμενες οικονομίες της ευρωζώνης. Το χειρότερο είναι ότι οι αποκλίνουσες τάσεις των μισθών ερμηνεύθηκαν ως μηχανισμός εξισορρόπησης. Η αδικαιολόγητη **συγκράτηση των μισθών** στη Γερμανία ήταν η αιτία της αναιμικής εγχώριας ζήτησης, και όχι η συνέπεια, όπως λανθασμένα ερμηνεύεται από την ΕΚΤ. Οι **ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** και οι αντίστοιχες εσωτερικές ανισορροπίες και οι χρηματοοικονομικές αδυναμίες συνέχισαν να διογκώνονται μέχρι το 2007, αλλά στη συνέχεια ήρθαν βίαια στην επιφάνεια το 2008-09 καθώς η παγκόσμια κρίση προκάλεσε έκρηξη στις εσωτερικές φούσκες, αφήνοντας πίσω της χρέη και ελλείμματα που αποτελούν τον φόντο για τη συνεχιζόμενη κρίση χρέους του ευρώ. Σε εύθετο χρόνο, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, και η Ελλάδα ξανά έγιναν αποδέκτες «δανείων διάσωσης», που ελέγχονται από την «πρόκα» (την ΕΚΤ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΝΤ) και που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF). Στις 9 Ιουνίου 2012, ένα σχέδιο διάσωσης για το ισπανικό τραπεζικό σύστημα επίσης αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων.

Από το 2007 έως σήμερα, η στάση της ΕΚΤ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απλά ως σχιζοφρενική. **Οι χρηματοπιστωτικές πιέσεις οδηγούν την ΕΚΤ σε ποσοτική χαλάρωση τη μια στιγμή και σε σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής την άλλη εξαιτίας του φόβου για πληθωρισμό**. Η γραμμή της ΕΚΤ αλλάζει ριζικά με τον Νιτράγκι επικεφαλής, αλλά πρέπει να τονιστεί ότι η αγορά κρατικού χρέους δεν μπορεί από μόνη της να λύσει το πρόβλημα της κρίσης στην ευρωζώνη. Το πρόβλημα της κρίσης στην ευρωζώνη οφείλεται στο τραπεζικό σύστημα και στις ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Οι ανισορροπίες στις θέσεις ανταγωνιστικότητας θα συνεχίσουν να προκαλούν ροές χρέους όσον αυτές διατηρούνται ως έχουν.